

ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม: มุมมองต้นธารแห่งปัญหาและแนวทางจัดการเรียนรู้สำหรับครูนาฏศิลป์

Multicultural Classrooms: Perspectives on Problems and Learning Management Approaches for Dance Teachers

จิระเดช นุกุลโรจน์¹, เฉลิมพล จันทรโชติ², ชมนาด กิจขันธ์³

Jiradach Nukunrot¹, Chalermphon Chantharachot², Chommanad Kijkhun³

Received: 3 July 2024

Revised: 19 September 2024

Accepted: 31 October 2024

บทคัดย่อ

ในระหว่างที่ผ่านมาหลักสูตรและกลไกการผลิตครูนาฏศิลป์ของสถาบันการศึกษาไทยส่วนใหญ่ยังละเลยกับการให้พื้นที่เพื่อการเรียนรู้หลักคิดและวิธีสอนในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมกระแสหลักมากเกินไป ใช้กรอบเนื้อหาสาระการเรียนรู้ฉบับเดียวกันทั้งประเทศโดยละเลยถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนและบริบทของพื้นที่ อีกทั้งความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์ส่วนใหญ่ยังคงใช้แนวคิดและวิธีถ่ายทอดที่ยึดโยงบทบาทและอำนาจครูเป็นศูนย์กลาง การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบลอกเลียนและทำตามครูอย่างเคร่งครัด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดจินตนาการในการคิดนอกกรอบ อย่างไรก็ตามแนวทางที่น่าสนใจเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์สำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรมอย่างสมดุล โดยที่ครูจะต้องพิจารณาทุนความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมตนเอง วัฒนธรรมผู้เรียน และวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ ครูจะต้องแปรเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและทลายกรอบอำนาจการศึกษาแบบผูกขาดที่ตัวครู บูรณาการการเรียนรู้ที่ขยายไปยังชุมชน บ้าน และสถานศึกษา มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และควรเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่เกาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนในรายวิชาที่สอน วิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ทะลุผ่านอำนาจวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมาย โดยที่ครูคือผู้ริเริ่มกระทำการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเล็กๆ ในพื้นที่โรงเรียน และขยายไปยังชุมชน สังคมต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรม, ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม, การจัดการเรียนรู้, ครูนาฏศิลป์

¹ นักวิชาการศึกษาศาสตราจารย์ e-mail: Jiradach159@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ ศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

¹ Independent Scholar e-mail: Jiradach159@hotmail.com

² Assistant Professor, Nakhon Si Thammarat College of Dramatic Art. Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts.

³ Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences. Chandrakasem Rajabhat University

Abstract

In recent times, it has been found that the curricula and mechanisms for dance teacher training in Thai educational institutions still neglect to provide space for learning about the principles and teaching methods in a multicultural society. Additionally, the core curriculum for basic education places excessive emphasis on mainstream culture. The content framework for learning remains uniform across the country, neglecting the cultural differences of the students. Another significant factor is that the specificity of dance education still predominantly employs concepts and teaching methods that are centered around the teacher's role and authority. The emphasis on learning through imitation and strict adherence to the teacher results in students lacking the imagination to think outside the box. However, an interesting approach for achieving balanced dance education in multicultural classrooms involves teachers considering cultural knowledge from multiple perspectives, including their own culture, the students' cultures, and the culture of the school community. Teachers must shift to a new paradigm that prioritizes students and dismantles the monopolistic authority of the teacher. This can be achieved by integrating learning that extends into the community, home, and educational institutions. The focus should be on collaborative learning, incorporating content relevant to the students' cultures. This approach transcends the dominant cultural power, leading to meaningful learning experiences. Teachers initiate the creation of a multicultural micro-society within the school, which then extends sustainably into the community and broader society.

Keywords: Multiculturalism, multicultural classrooms, learning management, dance teachers

บทนำ

สังคมการศึกษาเป็นอาณาแห่งการปะทะปะเยวชนให้มีสติปัญญาพัฒนาการ อันนำไปสู่ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หลากๆ ประเทศจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพท่ามกลางวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรม แต่การจัดการศึกษาที่ทรงพลังนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยในหลายๆ มิติอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับทิศทางการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมกับพลเมืองทุกกลุ่มชนของประเทศ ทั้งที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าทุก ห้องเรียนย่อมมีผู้เรียนมีความแตกต่างทาง

เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และความเป็นปัจเจกชนอาศัยอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน จึงขออนุญาตห้องเรียนลักษณะนี้ว่า “ห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม” ในขณะที่อำนาจการต่อรองพื้นที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมการศึกษาเริ่มมีพลังมากขึ้นอย่างทบทวี การค่อยๆ ปรากฏขึ้นของแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่โรงเรียน ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่ขยายไปยังผู้เรียนกลุ่มวัฒนธรรมรอง การเปิดพหุวัฒนธรรมและส่งเสริมความเท่าเทียมไม่ว่าเป็นใครมาจากที่ใดก็ตาม เปรียบเสมือนคานงัดต่อแนวคิดการจัดการศึกษาไทยที่มีได้พุ่งเป้าไปที่ผู้เรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป อย่างไรก็ตามครุถือเป็นกุญแจสำคัญต่อทิศทางการจัดการ

ศึกษาสำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ดังนั้น คุณภาพครูโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทและสมรรถนะ ครูมีความสำคัญมาก สามารถทำให้เกิดจุดเปลี่ยน ในชีวิตผู้เรียนได้ทั้งทางบวกและทางลบ ครูจึงมี อิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่ คุณภาพพลเมืองของประเทศชาติในอนาคต ครูจำเป็นต้องมีความสามารถสูงรวมทั้งต้องมี ทุนความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเจตนารมณ์ ของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม (สุชาติณี บุญญาพิทักษ์ และคณะ, 2564)

อย่างไรก็ตามในระยะที่ผ่านมาต้อง ย้อนถามว่าครูมีความรู้ความสามารถมากน้อย เพียงใดสำหรับจัดการศึกษากับผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเหล่านั้น มีหน่วยงานใดบ้างที่เอาใจจริงเอาใจกับการพัฒนา กระบวนทัศน์และวิธีจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับครูประจำการ หากวิเคราะห์ในทางปฏิบัติหรือ ชีวิตจริงของครูที่มีใช้ความคิดและหลักการที่วางไว้ในทางทฤษฎีครูส่วนใหญ่ยอมรับและเห็นพ้อง ต้องกันว่าผู้เรียนในห้องเรียนที่ครูสอนมีความแตกต่าง หลากหลายทางวัฒนธรรมจริง แต่ทางปฏิบัติยังคงมี ข้อแคลงใจบางประการที่ไม่อาจจะตอบสนองต่อ ผู้เรียนเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็นได้ งานวิจัยหลาย เรื่องยังรายงานผลไปในทิศทางเดียวกันถึงทุน ความรู้และขีดความสามารถของครูในการจัดการ เรียนรู้สำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมค่อนข้างจะมี ปัญหาในหลาย ๆ ด้าน (จิระเดช นุกุลโรจน์, 2566) โดยเฉพาะครูนาฏศิลป์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะครูผู้ปฏิบัติทางวัฒนธรรมโดยตรง แต่กลับพบว่าครูนาฏศิลป์ส่วนใหญ่ยังคงมีทุนความรู้ ทักษะ และทัศนคติไม่ดีนักต่อผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรม ในชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ของครูยังคงมุ่งไปที่กลุ่มวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่หรือวัฒนธรรม ประจำชาติเป็นสำคัญ โดยขาดความตระหนักว่า ยังมีผู้เรียนอีกหลาย ๆ คนนั่งเรียนอยู่ร่วมกันในห้อง

ที่ครูสอน (นงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561) ทั้งนี้ในงานเขียน ของ บัญญัติ ยงย่วน (2553) นำเสนอมุมมองอย่าง น่าสนใจว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในระยะที่ผ่านมายังคงใช้แนวทางการจัดการศึกษา ที่นำมาจากส่วนกลาง โดยนำเนื้อหาความรู้ที่เป็น ฉบับเดียวกันมาใช้สอนนักเรียน ผู้บริหารและครู ส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าหลักสูตรจากส่วนกลาง ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรม และยังมีเชื่อว่า การศึกษาจะช่วยให้เด็กเหล่านั้นสามารถปรับตัว และอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี ขณะที่งานวิจัย ของเชษฐภูมิ วรรณไพศาล (2558) กล่าวว่าระบบ การศึกษาในปัจจุบันมักมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดวิธีคิด แบบวัฒนธรรมเดียวเป็นหลัก ครูผู้สอนจะทำหน้าที่ ส่งผ่านชุดความรู้และวิธีคิดจึงเป็นไปได้สูงมาก ที่ครูผู้สอนจะลำเอียงไปทางวัฒนธรรมกระแสหลัก

ปัญหาและท่าทีของครูนาฏศิลป์ในบทบาท นักปฏิบัติการสอนทางด้านวัฒนธรรมสำหรับห้องเรียน หลากวัฒนธรรม ยังคงมีความคิดความเชื่อแนบแน่น ในกระบวนทัศน์เดิมที่ยึดติดกับรูปแบบและแนวคิด การจัดการศึกษาที่เรียกว่าเอกวัฒนธรรมนิยม เป็นการให้คุณค่าและความสำคัญกับวัฒนธรรม กระแสหลักอย่างสุดโต่ง วิธีจัดการเรียนรู้ที่ยังคงยึดโยง ตัวครูเป็นศูนย์กลาง เนื้อหาสาระและองค์ความรู้ ที่ถูกต้องจึงมาจากครูเพียงฝ่ายเดียวโดยละเลย ข้อจำกัดและความแตกต่างทางวัฒนธรรมของ ผู้เรียนแนวทางดังกล่าวขัดต่ออย่างมากต่อเจตนารมณ์ การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม การปลดปล่อยผู้เรียนให้หลุดพ้นจากวาทกรรม การกดทับวัฒนธรรมรองจากคนส่วนใหญ่ยังคง เป็นเรื่องท้าทายเป็นอย่างมากสำหรับวิชาชีพ ครู ถึงแม้จะมีการอ้างว่าได้ใช้แนวคิดและวิธี จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้วก็ตาม แต่ผลลัพธ์ที่ปรากฏยังคงเลือกรางหรือแทบ ไม่เห็นผลเท่าที่ควร ด้วยเหตุผลดังกล่าว

การเขียนในครั้งนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงต้น
ธารแห่งสภาพปัญหาของครูนาฏศิลป์ประจำการ
นำไปสู่แนวทางการแปรเปลี่ยนมุมมองและวิธี
จัดการเรียนรู้ที่ใส่ใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม
ของผู้เรียนมากขึ้น

ต้นธารปัญหาของครูนาฏศิลป์กับ ผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรม

ครูนาฏศิลป์ในบทบาทนักปฏิบัติการสอน
ทางด้านวัฒนธรรมสำหรับผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรม
จากการเผชิญหน้าระหว่างครูกับกลุ่มผู้เรียนที่มี
ความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย
ในชั้นเรียน หลักคิดและวิธีปฏิบัติการของครู
นาฏศิลป์กับผู้เรียนเหล่านั้นในความเป็นจริงควร
เป็นไปในทิศทางบวกที่เปิดพรมแดนการเรียนรู้
ร่วมกันอย่างอิสระ แต่ในทางกลับกันอาจไม่เป็น
เช่นนั้น จากรายงานวิจัยของ จิติมติ อาพัทธนา
นนท์ (2563) พบว่าครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้
ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนเหล่านั้นอย่าง
สมดุล ครูไม่รู้ว่าจะต้องจัดการเรียนรู้อย่างไรถึงจะ
เหมาะสมสอดคล้องกับความหลากหลายใน
ชั้นเรียน อีกทั้งทัศนคติที่ไม่ค่อยดีนักกับผู้เรียน
ที่มาจากกลุ่มวัฒนธรรมพื้นที่ชายขอบ ในส่วน
งานวิจัยของ พล เหลืองรังสี (2564) ยังอธิบายว่า
นักศึกษาครูส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัด
การเรียนรู้ในสังคม พหุวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิด
อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัด
การเรียนรู้ในห้องเรียนที่ผู้เรียนมีความแตกต่าง
ด้านความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี
 อีกทั้งงานวิจัยของ จิระเดช นุกุลโรจน์ (2566) ก็ยัง
รายงานผลไปในทิศทางเดียวกันว่า ครูนาฏศิลป์
ส่วนใหญ่ขาดความรู้ ทักษะ และวิธีจัดการเรียนรู้
สำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรม อีกทั้งทัศนคติ
เชิงลบของครูนาฏศิลป์บางส่วนที่มีต่อผู้เรียนต่าง
ศาสนา ต่างชาติพันธุ์ ครุยังคงขาดความคาดหวัง
ถึงความสำเร็จจากการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน อีกทั้ง

ยังยึดติดกับภูมิความรู้ที่ครูมีอย่างแนบแน่น ปัญหา
ดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการจัดการศึกษา
ในสถานะที่เป็นอยู่ ถึงกระนั้นการดำเนินการแก้ไข
ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาสู่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์
จึงจำเป็นต้องเข้าใจต้นตอของปัญหาเหล่านั้น
อย่างชัดเจนเสียก่อน การเขียนนี้ผู้เขียนจึงเสนอ
มุมมองของปัญหาที่เป็นต้นธารสำคัญใน 3 มิติ
ประกอบด้วย มิติหลักสูตรการผลิตครู มิติหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
และมิติความจำเป็นของศาสตร์นาฏศิลป์ มี
รายละเอียดดังนี้

**1. มิติหลักสูตรการผลิตและพัฒนา
ครู** หากมองย้อนกลับไปยังต้นธารที่เป็นกลไก
การผลิตครูในระบบการศึกษา ตัวหลักสูตรและ
กระบวนการพัฒนาครูกลุ่มศาสตร์นาฏศิลป์ของ
สถาบันการศึกษาไทยในระบอบที่ผ่านมา เปรียบเสมือน
อุตสาหกรรมแห่งการบ่มเพาะแนวคิดเอกวัฒนธรรม
นิยมและความเป็นไทยในอุดมคติไว้อย่างแยบยล
ความรู้ ความคิด และความเชื่อของครูนาฏศิลป์
จึงมักเป็นการปลูกฝังเรื่องของชนชั้นปกครอง
คนในสังคมเมืองและนาฏศิลป์ของคนกรุงเทพฯ
ที่ขยายไปยังผู้เรียนทั่วประเทศ ในงานวิจัย
ของ เสาวลักษณ์ เรืองศรี และประสิทธิ์ ลิปิรีชา
(2563) กล่าวว่าจัดการศึกษากระแสหลักที่ใช้
การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศมา
อย่างยาวนาน โดยมีการเน้นนโยบายการจัดการ
ศึกษาที่มีโครงสร้างหลักสูตรมาจากส่วนกลางที่
ใช้ในการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการวัดและ
ประเมินผลที่มักใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ
ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อนักเรียนในบริบทห้องเรียน
พหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย อีกทั้ง
หลักสูตรส่วนใหญ่ยังไม่เคยปรากฏเนื้อหาสาระ
พหุวัฒนธรรมศึกษาหรือรายวิชาที่ให้นักศึกษาครู
ได้เรียนรู้ฝึกประสบการณ์ที่ดีในพื้นที่แตกต่าง
หลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง การเปิด

พื้นที่สร้างประสบการณ์ให้ครุมือสมัครเล่นได้มีความคุ้นชินกับรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพัฒนาให้ครูเหล่านั้นกลายเป็นครูปฏิบัติการอย่างมืออาชีพในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ ในเมื่อกลไกการผลิตครูไม่ได้ผูกติดอาวุธทางความคิด ความเชื่อ และวิธีปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่หลากหลายในทุกมิติให้กับครูประจำการ เพื่อเป็นเครื่องมือปฏิบัติการหล่อหลอมประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้เรียนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (จิติมติ อาพัทธนานนท์, 2563) ในทัศนะของ นงเยาว์ เนาวรัตน์ (2561) ได้ให้มุมมองอย่างน่าสนใจเกี่ยวกับข้อสังเกตของระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะสถาบันผลิตครูทางด้านศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) ในประเทศไทย ยังไม่มีการพูดถึงประเด็นพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นจริงเป็นจัง ถ้าจะมีบ้างก็มักถูกตีความให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นเสีย ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วระบบการศึกษาไทยไม่ค้ำชูให้พื้นที่ทางความรู้ความคิดสำหรับครูในเรื่องพหุวัฒนธรรมศึกษาหรือความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างที่เราควรจะเป็น แม้แต่การอบรมพัฒนาสู่ครูปฏิบัติการในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมก็ยังมีอย่างเลื่อนลอย หากจะมีบ้างก็เป็นเพียงแค่มือข้อมเสริมที่สอดแทรกในการอบรมนั้นๆ อย่างกรายๆ มิได้เป็นเรื่องใหญ่หรือประเด็นหลักในกระบวนการพัฒนาแต่อย่างใด การพูดถึงสาระสำคัญของพหุวัฒนธรรมศึกษาในพื้นที่โรงเรียนอย่างจริงจังส่วนใหญ่จึงเป็นการนำเสนอและถกเถียงเฉพาะกลุ่มแคบๆ การนำแนวทางดังกล่าวเพื่อให้เข้าถึงครูประจำการจึงยังมีน้อยมากหรือแทบจะไม่มีด้วยซ้ำ

ดังนั้นผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรผลิตครูของคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือแม้แต่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เองก็ตามที่เป็นสถาบันหลักในการผลิตบุคลากรทางด้านนาฏศิลป์โดยตรงควรขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาสมรรถนะครู

ในฐานะนักจัดการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรมเข้าสู่กรอบมาตรฐานวิชาชีพครู และควรมีการทบทวนปรับปรุงหลักสูตรผลิตครูโดยกำหนดให้มีรายวิชาพหุวัฒนธรรมศึกษาสำหรับครูเป็นรายวิชาชีพครูบังคับหรือวิชาเลือก เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้หลักการ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐาน และฝึกประสบการณ์ระหว่างเรียน ซึ่งนำไปสู่ความพร้อมและเพิ่มพูนสมรรถนะความรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาครูในการเผชิญกับมิติพหุวัฒนธรรมในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งหน่วยงานทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพครูควรมีแผนการดำเนินงานในการพัฒนาครูประจำการให้มีขีดความสามารถจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนพหุวัฒนธรรม (สุธาสนี บุญญาพิทักษ์ และคณะ, 2560) โดยการสร้างเป็นหลักสูตรระยะสั้น การอบรม หรือแม้แต่สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้ครูได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมต่อไป

2. มิติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์เป็นหนึ่งในวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาจนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หากพิจารณาเนื้อหาสาระแล้ว ข้อค้นพบที่เป็นแกนความรู้ความสามารถเฉพาะศาสตร์ผู้เรียนจะต้องได้รับการบ่มเพาะเกิดเป็นสมรรถนะเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ด้านหลักๆ คือ 1. นาฏยประวัติ 2. นาฏยปฏิบัติ 3. นาฏยวิจักษ์ และ 4. นาฏยวิจารณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้หากพินิจไปถึงคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้นในภาพรวมที่ถูกกำหนดโดยหลักสูตรแกนกลางฯ ถือเป็นมาตรฐานการศึกษาที่ใช้พัฒนาเยาวชนของชาติ กลับพบว่ามีครูพูดถึง

หรือให้พื้นที่เพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในหลักสูตรน้อยมากหรือแทบจะไม่มีด้วยซ้ำ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือการให้ความสำคัญกับนาฏศิลป์ที่เป็นส่วนกลางหรือนาฏศิลป์ของคนกรุงเทพฯเสียส่วนใหญ่ หากจะกล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมหรือนาฏศิลป์กลุ่มภูมิภาคก็มักถูกตีความให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นแทน (นางเยาว์ เนาวรัตน์, 2561) อีกทั้งการนำเสนอแนวทางการส่งเสริมความแตกต่างหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบเชิงการท่องเที่ยวที่มีตัวตายตัวแทนแบบเดิมๆ เป็นการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ยังคงมีให้เห็นในหลักสูตรฉบับปัจจุบัน ตลอดจนการสร้างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนด้วยวาทกรรมที่ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ฉบับปรับปรุง 2560 ในขณะที่หลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) กลับแทบไม่ได้มีการชำระปรับปรุงสิ่งเหล่านั้นแต่อย่างใด เท่ากับว่าหลักสูตรฉบับดังกล่าวที่รัฐอ้างมาในความเป็นจริงแล้วมีการปรับปรุงแก้ไขแค่เพียงบางกลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น

ในจุดนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรงควรพิจารณาความเหมาะสมให้มีการชำระปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการและความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนโดยแท้จริง อีกทั้งควรคำนึงถึงมิติการจัดการศึกษาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในทุกมิติ หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะฉบับปรับปรุงใหม่ควรมีความยืดหยุ่นสูงต่อการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคุณภาพผู้เรียนควรมีการระบุงรอบเนื้อหาสาระเกี่ยวพันวัฒนธรรมให้ชัดเจนเพื่อครูจะได้นำไปใช้วิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างสะดวก

โดยไม่หลงทิศหลงทาง ตลอดจนการแบ่งสรรปันส่วนเนื้อหาสาระที่ไม่เพียงกระจุกตัวอยู่ที่วัฒนธรรมกระแสหลักมากเกินไป

3. มิติความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์

ด้วยกระบวนการพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์ที่มีความจำเพาะในรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดกระบวนการท่ารำจากครูสู่ศิษย์ พบว่ามีการเคลื่อนแผ่ไปด้วยแนวคิดเอกวัฒนธรรมนิยมและความเป็นไทยในอุดมคติอย่างแนบแน่น ข้อสังเกตจึงเป็นการนำเสนอทะลุผ่านมุมมองความเชื่อและจารีตนิยมที่มีระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามกรอบบัญญัติวัฒนธรรมคนนาฏศิลป์ ปฏิเสธไม่ได้ว่าศาสตร์ทางด้านศิลปะเกือบทุกแขนงมีระเบียบวิธีปฏิบัติที่เป็นสามัญพื้นฐานในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ “การปฏิบัติตามครู” และหนึ่งในกระบวนการพัฒนาทักษะทางด้านนาฏศิลป์ที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติให้เหมือนครูมากที่สุดด้วยเช่นกัน ดังนั้นบทบาทครูในฐานะต้นแบบจึงมีความสำคัญมากต่อกระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมของศิษย์ การถ่ายทอดกระบวนการท่ารำจึงให้ความสำคัญกับความจำที่แม่นยำ การเก็บรายละเอียดที่ครบถ้วนหรือเรียกว่ากระบวนการ “เน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน” ถึงกระนั้นการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ก็ยังมีจุดด้อยด้วยเช่นกัน กล่าวคือการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นเฉพาะความจำเป็นสำคัญโดยที่ไม่เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการคิดในมิติที่หลากหลายโดยเฉพาะมุมมองการคิดเชิงวิพากย์ทางวัฒนธรรม ศิษย์มีหน้าที่รับการถ่ายทอดท่ารำจากครูอย่างเชื่องๆ ครูมอบให้แบบไหนศิษย์ก็จะรับไว้แบบนั้นโดยปราศจากซึ่งข้อสงสัยและคำถามใดๆ เท่ากับครูดูเป็นผู้ที่กุมอำนาจการเรียนรู้ไว้แทบทั้งหมด การผลิตซ้ำในแนวคิดและวิธีการดังกล่าวจึงเป็นเสมือนเชื้อไฟอ่อนๆ เมื่อคนนาฏศิลป์ได้เข้าสู่บทบาทครูประจำการจึงนำรูปแบบและวิธีคิดที่ถูกปลูกฝังมาใช้ในห้องเรียนด้วยเช่นกัน โดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสม

และอาจไม่เข้าใจว่าบริบทและปรัชญาการศึกษา ระดับชั้นพื้นฐานนั้นแตกต่างกันสิ้นเชิงกับสิ่งที่ครู ได้รับถ่ายทอดมา การจัดการเรียนรู้จึงยังคงวนเวียนอยู่กับ “จำและทำตาม” สังคมในชั้นเรียนจึงเป็นการหล่อหลอมให้เยาวชนคิดและปฏิบัติอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมตามอุดมคติเดิมๆ ในงานวิจัยของมาโนช บุญทองเล็ก (2564) นำเสนอผลการ ศึกษาอย่างน่าสนใจว่า ในปัจจุบันการเรียนการสอนทางนาฏศิลป์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เพราะ ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการถ่ายทอดที่จำเจทำให้ผู้เรียนเคยชินต่อการ ทำตาม เชื่อฟัง นิ่งๆ โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติ นาฏศิลป์ตั้งแต่สมัยโบราณ ผู้ถ่ายทอดมีจุดหมายให้ ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากครูอาจารย์ แต่เพียง อย่างเดียว โดยธรรมชาติของนาฏศิลป์แล้วรูปแบบ การสอนจะใช้วิธีการเลียนแบบเป็นหลักและปฏิบัติ สืบต่อกันมา จึงถือว่าเป็นหลักการสอนที่ดีที่สุด ในการเรียนการสอนนาฏศิลป์เท่าที่ผ่านมาเน้นการ เรียนจากครูเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะเป็นแม่แบบให้ ผู้เรียนเลียนแบบด้วยความเชื่อว่าการสอนโดยครู เป็นแม่แบบจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้อย่าง ถูกต้องสวยงาม ผู้เรียนจึงต้องพยายามเลียนแบบครู ให้ได้ทั้งหมดจึงไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงคิดสร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังมีครูผู้สอน อีกหลายท่านคงจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน แบบเก่าๆ โดยบอกกฎเกณฑ์ให้ผู้เรียนทำหรือ ลอกเลียนแบบท่าทางของครูที่สาธิตให้ผู้เรียนดู ทำให้ผู้เรียนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองและเกรงว่า จะผิดไปจากแบบแผนที่ครูสอน ในขณะที่แนวคิด การเรียนรู้ของ Bloom (1956) ยังกล่าวว่าพฤติกรรม การเรียนรู้ระดับความจำ เป็นเพียงระดับการเรียนรู้ ชั้นพื้นฐานเท่านั้น ที่ไม่ได้ส่งเสริมกระบวนการคิด ที่ซับซ้อนมากนักและไม่นับเป็นทักษะการคิดขั้นสูง อีกด้วย การจัดการเรียนรู้โดยวิธีปฏิบัติตามครู จึงควรเป็นวิธีเฉพาะกิจที่ครูต้องวิเคราะห์ว่ามี

ความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระและผู้เรียนกลุ่มใดบ้าง แต่มิใช่นำมาเป็นวิธีการหลักสำหรับปฏิบัติการใน ชั้นเรียนเหมือนระยะที่ผ่านมา

ทุนความรู้ทางวัฒนธรรม: ความรู้พื้นฐานสำหรับครูนาฏศิลป์

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง พหุวัฒนธรรม หนึ่งในความรู้สำคัญที่ครูต้องพึงมีคือ ทุนความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมตนเอง วัฒนธรรมผู้เรียน และวัฒนธรรมในอาณานิคมที่ครูปฏิบัติการสอน ในงานวิจัยของ สุปราณี เวชประสิทธิ์ และคณะ (2566) ได้วิเคราะห์กรอบ มโนทัศน์และเกณฑ์การประเมินสมรรถนะข้าม วัฒนธรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม พบว่า หนึ่งในมโนทัศน์ที่เป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับสมรรถนะ ข้ามวัฒนธรรมคือ ความรู้และความเข้าใจทาง วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจที่ จำเป็นต่อการปฏิบัติงานข้ามวัฒนธรรม และ ความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ใน ขณะที่ผลการวิจัยของ สุราสินี บุญญาพิทักษ์ และ คณะ (2560) ได้อธิบายว่าสมรรถนะด้านความรู้ เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา ความรอบรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมและการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันถือเป็น สมรรถนะพื้นฐานสำคัญสำหรับครูในการจัดการ เรียนรู้ งานเขียนของ Thomas (2002) ได้นำเสนอ แนวทางการเตรียมครูเข้าสู่บริบทของการศึกษา พหุวัฒนธรรม ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกใหม่ ของผู้เรียน สาระสำคัญเขาได้สร้างวงแหวนการ ผลิตและพัฒนาครูที่อ่อนไหวทางวัฒนธรรม ออก เป็น 5 ขั้นตอน คือ การเข้าใจบริบทวัฒนธรรม ของผู้เรียน การศึกษาวิจัยข้ามวัฒนธรรม ความรู้ ในการผลิตสื่อที่อ่อนไหวทางวัฒนธรรม ฝึก ประสบการณ์การเรียนการสอนข้ามวัฒนธรรม และมีพื้นที่ใคร่ครวญสะท้อนคิดจนมีความรู้และ ทักษะการจัดการพหุวัฒนธรรม ในส่วนมุมมอง ของนักพหุวัฒนธรรมอย่าง Willis (2002) ได้นำ

เสนอแนวทางเริ่มต้นการจัดการชั้นเรียนโดยให้ครูทำความเข้าใจต่อวัฒนธรรมใน 4 มิติด้วยกัน คือ ความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความรู้ในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ และความรู้ด้านการสอนที่แวดล้อมต่อวัฒนธรรม (เนงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561) งานวิจัยของ จิระเดช นุกุลโรจน์ (2566) นำเสนอมุมมองการพัฒนาครูเพื่อจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม โดยเขาเสนอว่าครูนาฏศิลป์จะต้องมีทุนความรู้ทางวัฒนธรรมใน 4 ด้านด้วยกัน คือ 1) ความรู้ในภูมิลักษณะ 2) ความรู้ในศาสนาและวิถีปฏิบัติ 3) ความรู้ในชาติพันธุ์ และ 4) ความรู้ในแหล่งภูมิปัญญา

อย่างไรก็ตามจากที่กล่าวมาการจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรมนั้น เห็นได้ว่าครูจะต้องพึงรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งในสิ่งที่ประกอบสร้างความเป็นตัวตนของครู เพื่อส่งผลต่อการเข้าใจการเรียนรู้ของเด็กต่างวัฒนธรรม ถัดมาครูต้องเข้าใจความสำคัญที่วัฒนธรรมมีต่อการรับรู้ ลีลาการเรียนรู้ ความภาคภูมิใจ ระบบคุณค่า การแสดงออกและพฤติกรรมของเด็กในห้องเรียน (เนงเยาว์ เนาวรัตน์, 2561) อีกทั้งความรู้ในวัฒนธรรมอาณานิคมของสถานศึกษาที่ครูสอน มุมมองความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจึงเป็นความสำคัญอย่างมากต่อครูผู้ปฏิบัติการเรียนรู้ในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

การแปรเปลี่ยนการเรียนรู้เชิงรับเป็นการเรียนรู้เชิงรุก

การกำหนดบทบาทและสถานะของครูในชั้นเรียนย่อมมีผลอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ บรรยากาศเชิงจิตวิทยา และพัฒนาการด้านต่างๆของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ แนวคิดการศึกษาในอดีตที่วางตำแหน่งแห่งที่ให้ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง ทุกสิ่งอย่างจะต้องมาจากครูเปรียบเสมือนผู้กุมอำนาจสูงสุดในชั้นเรียนไว้อย่างแนบแน่น ผลเสียที่เกิดขึ้นในหลายมิติจาก

แนวคิดดังกล่าวจึงไม่สามารถตอบสนองต่อทิศทางการศึกษาปัจจุบันได้ รูปแบบการเรียนรู้จะต้องเปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับผู้เรียนมากที่สุด ครูจะต้องพิจารณาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ศักยภาพ เศรษฐกิจ ทุนความรู้ ความแตกต่างส่วนบุคคล ความคิดความเชื่อและลีลาการเรียนรู้ เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องเหมาะสม อย่างไรก็ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถออกแบบและดำเนินการได้อย่างหลากหลายไม่ตายตัว ในส่วนนี้ ผู้เขียนนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ที่มุ่งสร้างประสบการณ์ ความรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรมในชั้นเรียนให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนอย่างน่าสนใจ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้ที่ขยายไปยังชุมชนบ้าน และสถานศึกษา การเชื่อมโยงครู ผู้ปกครอง และชุมชนให้เป็นหุ้นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อจุดเริ่มต้นในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเล็กๆในห้องเรียน และเชื่อมโยงไปยังผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาในของครู ถือเป็นก้าวสำคัญในการเรียนรู้ที่นำไปสู่ครูผู้กระทำการเพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ทั้งนี้แนวคิดวงแหวนแห่งการเรียนรู้ของ Nieto (2007) ได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาในมิติหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตเด็ก โดยการใช้กระบวนการประชาธิปไตยที่ดึงครอบครัว ครู ผู้เรียน และชุมชนเข้าสู่อการจัดการศึกษาอย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ผลการวิจัยของ รสสุคนธ์ เนาบุตร และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) อธิบายถึงแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้โรงเรียนชักนำผู้ปกครองกลุ่มเชื้อชาติ วัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับทางโรงเรียนให้มากขึ้น หากพิจารณาสมรรถนะวิชาชีพครูในด้านสมรรถนะประจำงาน โดยมีสาระสำคัญเพื่อมุ่งเน้นให้ครูประสานความร่วมมือสร้าง

ความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนงานเขียนของ นงเยาว์ นาวรัตน์ (2561) นำเสนอมุมมองสำหรับ คุรุปฏิบัติการสอนที่ขยับขยายไปสู่การนำบ้านและชุมชนเข้ามาช่วยจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และวรรณกรรมพื้นบ้าน การอ่านออกเขียนได้ และการรู้หนังสือภาษาแม่ นั่น ครูที่รู้จักตัวตนและเข้าใจ วัฒนธรรมของผู้เรียนจะสามารถออกแบบการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนข้ามพ้นพรหมแดนวัฒนธรรมแบบ 2 ขั้ว เปิดพรมแดนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต่างรู้สึกปลอดภัย ฝึกการเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากสำหรับครูที่สอนศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์) รวมถึงครูที่สอนภาษาและวรรณกรรม การพาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างแตกฉานอาจทำได้ยากหากขาดการร่วมมือกับหุ้นส่วนดังกล่าว ขณะทำงานเขียนของ Senge (2017) กล่าวถึง บทบาทสำคัญของการเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ระบบที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน และทุกระบบต้องมีแบบแผนที่ส่งอิทธิพล ร้อยรัดเข้าด้วยกัน ระบบเหล่านั้นประกอบด้วย 1) ชั้นเรียน 2) โรงเรียน และ 3) ชุมชน โดยที่มิ คุรุเป็นนักจัดการศึกษาคอยแบ่งสรรปันส่วนอย่าง เท่าเทียม เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ถึงการมี อัตลักษณ์ของผู้เรียนและชุมชน การสร้างความ เชื่อมโยงในหมู่ผู้นำชุมชนที่แตกต่าง และจัดให้มี โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในระดับชุมชน อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Banks (2007) ยังได้เสนอ การศึกษาพหุวัฒนธรรมในระดับการปฏิรูปชุมชน ทางการศึกษา ปัจจัยหนึ่งในการรื้อถอนระบบคิด และวัฒนธรรมที่ร่ำล้อมในโรงเรียน โดยที่เขา ยังให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับประเด็นภาษา และภาษาถิ่นที่ใช้สื่อสารในโรงเรียน รวมถึงการ มีส่วนร่วมของชุมชนต่อการศึกษาในโรงเรียนอีก ด้วย สำหรับงานวิจัยของ จิตสุภาวัฒน์ สารารุรัตน

(2566) รายงานผลการทดลองใช้นวัตกรรมสื่อ การสอนนาฏศิลป์สำหรับนักเรียนสังกัดโรงเรียน ตระเวนชายแดนโดยใช้กระบวนการร่วมมือเพื่อสร้าง การเรียนรู้ที่ครอบคลุมหุ้นส่วนต่างๆ ในระบบสังคม ประกอบด้วยโรงเรียน ผู้นำชุมชน ภาครัฐท้องถิ่น และนักเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ผลจากการทดลองใช้ ชี้นำถึงพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านสติปัญญาและทักษะ ทางสังคมของนักเรียนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตามเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ ที่ขยับขยายไปยังชุมชน บ้าน และสถานศึกษามีส่วนสำคัญมากต่อการเปิดพรมแดนพื้นที่สังคม พหุวัฒนธรรมให้กับผู้เรียน เป็นการที่ครูได้ช่วยให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจแก่นแท้เกี่ยวกับโครงสร้าง ทางสังคม ผู้เรียนได้เห็นถึงส่วนประกอบต่างๆ ที่ร้อยรัดเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นสังคมหนึ่งที่มีบูรณ หนทางดังกล่าวยังเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนตระหนักว่า การอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย จึงถือเป็นเรื่องปกติสามัญของระบบสังคม อีกทั้ง เป็นการนำพาผู้เรียนออกจากกรอบของห้องเรียนที่ เป็นพื้นที่สี่เหลี่ยมแคบๆ แต่ยังเป็นการเปิดพรมแดน แห่งการเรียนรู้ที่ไหลบ่ามาจากทุกทิศทุกทาง เกิด การกระจายอำนาจทางการศึกษาไม่ให้อยู่ที่ตัวครู เพียงผู้เดียว การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนจึงเป็นหน้าที่ ของทุกๆ ฝ่ายในสังคมอย่างแท้จริง

2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning group) การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการ ร่วมมือเน้นว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญอีกวิธีหนึ่ง เป็นการใช้กระบวนการ กลุ่มให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเพื่อ ผลประโยชน์ที่เป็นความสำเร็จร่วมกันภายในกลุ่ม ผู้สอนจะต้องเลือกเทคนิคการจัดการเรียนที่เหมาะสม กับผู้เรียน และผู้เรียนจะต้องมีความพร้อมที่จะ ร่วมกันทำกิจกรรม รับผิดชอบงานของกลุ่มร่วมกัน โดยที่กลุ่มจะประสบความสำเร็จได้เมื่อสมาชิก

ทุกคนได้เรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเดียวกัน นั่นคือ การเรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นองค์ประกอบจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างสมบูรณ์ (พิมพันธ์ เตชะคุปต์, 2544) ในส่วนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรมในชั้นเรียน ครูจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขเพิ่มเติมนอกเหนือจากการจำแนกระดับความรู้หรือทักษะของผู้เรียน แต่ควรพิจารณาไปถึงเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา เพศ เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นได้มีโอกาสอยู่ร่วมกันภายในทีม เมื่อผู้เรียนได้เกิดปฏิสัมพันธ์จากการดำเนินงานร่วมกัน สิ่งที่ได้เรียนรู้ นอกเหนือจากความสำเร็จจากชิ้นงานแต่ยังได้รู้เห็นในความแตกต่างของเพื่อนแต่ละคนภายในกลุ่ม ทั้งความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนค่อยๆ เกิดความเข้าใจ เข้าใจ ยอมรับในความแตกต่าง และให้เกียรติต่อกัน ซึ่งเป็นต้นธารแห่งการริเริ่ม แปรเปลี่ยนกระบวนคิดและวิถีปฏิบัติต่อวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งหมดนี้นับเป็นทักษะข้ามวัฒนธรรมที่จำเป็นทั้งสิ้น ในงานเขียนของ แพร์ ศิริศักดิ์ดำเกิง (2549) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เกิดการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เขาอธิบายว่าหากครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมกระแสหลักเพียงวัฒนธรรมเดียว ผู้เรียนก็จะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับคนที่เป็กลุ่มของตนเท่านั้น แต่ยังมีขาดโอกาสการได้เรียนรู้สังคมทั้งหมดอีกด้วย ซึ่งในความเป็นจริงสังคมทุกสังคมเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมทั้งสิ้น เอกสารการสอนและวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู จึงควรสะท้อนภาพของสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย แนวคิดและวิธีการจัดการเรียนรู้ จึงควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กันอย่างอิสระในชั้นเรียน

หากวิเคราะห์เนื้อหาสาระรายวิชานาฏศิลป์ พบว่ากระบวนการกลุ่มเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่ครูนาฏศิลป์นำมาใช้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างแพร่หลาย แต่ข้อสังเกตที่พบ กลับกลายเป็นลักษณะกิจกรรมและกระบวนการกลุ่มที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เริ่มจากการแบ่งกลุ่มผู้เรียน บางครั้งแบ่งตามความสมัครใจของผู้เรียนเอง แบ่งตามเลขที่หรือเลขประจำตัว แบ่งตามระดับสติปัญญา แบ่งตามเพศ แบ่งตามความพึงพอใจของครูเอง หรือแม้แต่การสุ่มอย่างง่ายก็ตาม ในส่วนชิ้นงานที่ครูนาฏศิลป์มอบหมายให้ผู้เรียนส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบรายงาน ใบงาน แผ่นพับ วีดีโอคลิป การสืบค้นและนำเสนอหน้าชั้นเรียน การสร้างสรรค์การแสดงและองค์ประกอบการแสดง การปฏิบัติท่ารำ เดิน เล่นละคร เป็นต้น (จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน, 2566) เห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวยังไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ วัฒนธรรมที่หลากหลายได้อย่างเท่าที่ควรจะเป็น แนวทางที่ดีควรเริ่มตั้งต้นจากการแบ่งกลุ่มผู้เรียน ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมควบคู่กับระดับสติปัญญา อำนาจจำแนกในที่นี้ จึงมิได้หมายถึงระดับความเก่งเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงภูมิหลังที่แตกต่างทางวัฒนธรรมอีกด้วย ต่อมาครูจะต้องเลือกเนื้อหาสาระที่สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม โดยที่ความสำเร็จหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกเป็นสำคัญ เพราะเท่าที่ประสบพบเจอส่วนมากผู้เรียนคนใดคนหนึ่งจะแบกรับหน้าที่เกือบทั้งหมดภายในกลุ่มที่เหลือนมีส่วนร่วมน้อยมาก ดังนั้นครูต้องเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกสำรวจตรวจสอบและประดับประดองกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุด แต่ไม่ควรไปกำหนดหรือกำกับการทำงานจนผู้เรียนขาดความเป็นตัวเอง ครูต้องใช้จิตวิทยาในการดึงศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรมของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุด เพราะผู้เรียนทุกคนล้วนมีปัญญาและภูมิหลัง

ที่แตกต่างกัน ทุกคนในกลุ่มจึงควรมีส่วนในการเสริมสร้างความสำเร็จให้กันและกัน ในส่วนการวัดประเมินผลลัพธ์พัฒนาการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานความรู้ ทักษะเฉพาะวิชาหรือความสำเร็จที่เป็นชิ้นงานปลายทางแล้ว ครูจะต้องไม่ลืมประเมินพฤติกรรมข้ามวัฒนธรรมที่เป็นผลลัพธ์ระหว่างทางและปลายทางด้วยเช่นกัน

3. การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียน รายงานวิจัยหลายเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าหนึ่งในปัญหาสำคัญคือ ผู้เรียนบางส่วนมีความเบื่อหน่ายกับกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเนื้อหาสาระที่ครูสอนยังห่างไกลตัวผู้เรียน ส่งผลให้พวกเขาไม่เห็นถึงความสำคัญและไม่ทราบว่า จะนำความรู้ที่ครูสอนไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร จนเกิดเป็นสภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ตามมา อีกทั้งธรรมชาติของการถ่ายทอดทักษะทางด้านนาฏศิลป์ที่มีแบบแผนตายตัว ขาดการมีส่วนร่วมและไม่ยืดหยุ่นต่อลีลาการเรียนรู้ที่เป็นปัจเจกของผู้เรียนแต่ละคน (มาโนช บุญทองเล็ก, 2564) ปัญหาดังกล่าวยังขัดต่อแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะการจัดการศึกษาตามแนวทางนี้ ครูจะต้องพิจารณาตัวตน ตำแหน่งแห่งที่และภูมิหลังของผู้เรียนอย่างรอบคอบ เพื่อนำมาสู่การบูรณาการเนื้อหาสาระที่ครูจะสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ที่สำคัญกิจกรรมการเรียนรู้ของครูจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางวัฒนธรรมของตนเองที่ติดตัวมาจากบ้านหรือชุมชนอย่างภูมิใจ นับเป็นหนทางการจัดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและมีคุณค่าต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง Banks (2007) ได้นำเสนอแนวคิดการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมสำหรับครู โดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระ เป็นการปฏิบัติการที่พยายามสร้างเนื้อหาสาระในหลักสูตรปกติให้

เกาะเกี่ยวกับผู้เรียนมากขึ้น เช่น การผนวกเนื้อหาด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญ ประสบการณ์ของคนผิวดำและชาติพันธุ์ต่างๆ ในลักษณะการยกตัวอย่าง สอดแทรกระหว่างการเรียนการสอนตามปกติ หรือเมื่อมีการสอนว่าด้วยมโนทัศน์ แนวคิด หรือหลักการสำคัญในวิชาต่างๆ การบูรณาการเนื้อหาจึงรวมถึงการสอดแทรกในลักษณะการเพิ่มหน่วยการเรียนรู้เข้าไปในหลักสูตรวิชาต่างๆ เช่น ในวิชาสังคมศึกษา ภาษา ศิลปะ และดนตรีนาฏศิลป์ เป็นต้น

การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระนาฏศิลป์ให้เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนสามารถกระทำได้อย่างไร? เริ่มต้นจากครูต้องพิจารณาตัวตนของผู้เรียน บริบทเชิงพื้นที่สถานศึกษาและแวดล้อมต่างๆ ของชุมชน จากนั้นวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ครูจะหยิบยกมาใช้สำหรับจัดการเรียนรู้ในคาบนั้นๆ เช่น ความรู้เรื่องบุคคลสำคัญทางด้านนาฏศิลป์ จากที่ผ่านมาครูกักจะให้ผู้เรียนรับรู้เรื่องราวของบุคคลสำคัญตามกระแสนิยม เช่น ศิลปินแห่งชาติ ศิลปินเอกของโลก เป็นต้น การหยิบยกชีวประวัติบุคคลเหล่านั้นให้ผู้เรียนได้ศึกษามีได้เป็นเรื่องที่ผิดแต่อย่างใด แต่ครูก็ควรให้ผู้เรียนได้รู้สึกว่าเป็นพื้นที่ของเขายังมีบุคคลสำคัญอยู่ด้วยไม่ต่างกัน เช่น ปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินในชุมชน กลุ่มชนชายขอบ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ก็ควรจะได้รับการกล่าวถึงในชั้นเรียน ถึงแม้จะเป็นศิลปินหรือบุคคลที่รู้จักในวงแคบๆ ก็ตาม แต่ครูก็ไม่ควรละเลยในจุดนี้

ตัวอย่างต่อมาที่จะอ้างถึงการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางข้างต้นของครูนาฏศิลป์ในเขตพื้นที่ภาคใต้ท่านหนึ่ง ที่คาดว่าเขาจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดมโนทัศน์ชัดแจ้งขึ้น “ว่าด้วยเรื่องราวมาตรฐาน” โดยเขาลองปรับเปลี่ยนเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชื่อกิจกรรมใหม่ว่า “ราว

หลากหลายวัฒนธรรม” เขาขยายความว่า จากที่ทุกๆ ครั้งนักเรียนจะต้องร้องและปฏิบัติทำร่างมาตรฐานเหมือนกัน แต่ในขณะที่ความเป็นจริงการร่างนั้นมีหลากหลายรูปแบบตามความจำเพาะของพื้นที่และวัฒนธรรม คำถามคือทำไมเขาต้องสอนนักเรียนแค่เรื่องการร่างมาตรฐานเพียงการแสดงเดี่ยวทั้งที่บ้านและชุมชนของเขาก็มีการแสดงลักษณะร่างด้วยเช่นกัน ดังนั้นการร่างในครั้งนี้จึงมี 5 รูปแบบ คือ 1. ร่างมาตรฐาน 2. ร่างเวียนครก 3. ร่างชาวเล (รองเงิงชาวเล) 4. รองเงิง และ 5. ร่างย้อนยุค จากนั้นเขาแบ่งกลุ่มผู้เรียนเพื่อจับฉลากและร่วมกันศึกษาค้นคว้าในหัวข้อที่ได้ เขาให้อิสระในการเรียนรู้และการนำเสนอเชิงสาธิตอย่างเต็มที่ ผลลัพธ์ที่ได้คือ นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนอย่างสนุกสนาน ผู้เรียนบางกลุ่มใช้สื่อและภาษาถิ่นตามวัฒนธรรมการแสดงนั้นๆ อย่างสร้างสรรค์ เขายังสังเกตเห็น ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่ดีขึ้น ถึงแม้ช่วงแรกจะรับรู้ได้ว่ามีบางคนรู้สึกอึดอัดที่ไม่ได้อยู่รวมกลุ่มเดียวกับเพื่อนสนิทเหมือนที่ผ่านมา แต่เมื่อได้ร่วมทำกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนมีความคุ้นชินและไว้วางใจกันมากขึ้น รวมถึงผู้เรียนสามารถนำเสนอประสบการณ์จากที่บ้านและชุมชนของตนเองได้อย่างอิสระ มีความสุขและภูมิใจเป็นอย่างมากที่ได้ถ่ายทอดประสบการณ์นั้นๆ ให้เพื่อนในกลุ่มรับรู้ เช่น เรื่องราวร่างเวียนครกที่ผู้เรียนพบเห็นในงานรื่นเริงของชุมชนมาตั้งแต่เด็กจนถือเป็นเรื่องปกติ เขาจึงถ่ายทอดออกมาได้อย่างเป็นฉากเป็นตอนด้วยความภูมิใจ หรือแม้แต่บางคนนำเสนอผลงานโดยใช้ภาษาถิ่นใต้และภาษามลายูซึ่งทำให้งิจกรรมการเรียนรู้มีความแตกต่างจากเดิม เพราะผู้เรียนมีความมั่นใจในการสื่อสารมากขึ้นไม่ต้องกลัวโดนเพื่อนและครูล้อเลียนว่าพูดสำเนียงทองแดง อีกทั้งผู้เรียนมุสลิมยังมีโอกาสได้เปิดโลกทัศน์วัฒนธรรมอิสลามให้เพื่อนๆ ในกลุ่มได้เรียนรู้ร่วมกัน

อีกด้วย สุดท้ายการสร้างประสบการณ์เรียนรู้เรื่องร่างหลากหลายวัฒนธรรมโดยใช้แนวทางพหุวัฒนธรรมนอกจากความรู้ ทักษะที่เป็นสมรรถนะเฉพาะวิชาแล้วนั้น ยังส่งผลให้ผู้เรียนได้ทราบและเข้าใจดีว่าหนึ่งเรื่องเดียวกันแต่รูปแบบลักษณะและการแสดงออกแตกต่างกัน เพราะต่างพื้นที่ ต่างวิถี ต่างวัฒนธรรม แต่สิ่งนั้นทั้งหลายมียอมคุณค่าเท่าเทียมกัน (จิระเดช นุกุลโรจน์, 2566)

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าหากครูพยายามเลือกเนื้อหาสาระการเรียนรู้และบูรณาการเพื่อให้เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนให้มากที่สุด นับเป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ทรงพลังอย่างมากต่อพฤติกรรมและความสนใจใคร่รู้ ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งจึงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นโดยที่ปราศจากความเบื่อหน่าย อีกทั้งครูยังมีส่วนช่วยค้ำยันและยกระดับคุณค่าของวัฒนธรรมรองให้มีตัวตนในสังคมอย่างยั่งยืนได้อีกทางหนึ่ง

บทสรุป

การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมระยะที่ผ่านมามีเป้าหมายการให้พื้นที่ทางการเรียนรู้เพื่อเปิดสิทธิ์และพรมแดนวัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีใช้วัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในสังคมนาฏศิลป์ศึกษา ปัญหาและท่าทีของครูในฐานะนักปฏิบัติการสอนทางด้านวัฒนธรรมสำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ครูนาฏศิลป์ยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิจัยหลายเรื่องรายงานผลไปในทิศทางเดียวกันว่าครูนาฏศิลป์มีทุนความรู้และขีดความสามารถไม่เพียงพอสำหรับจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม ถึงกระนั้นหากวิเคราะห์ทะลุไปยังต้นธารแห่งปัญหาดังกล่าวด้วยมุมมองแห่งความเป็นจริง พบว่า 1. มิติของหลักสูตรการผลิตและพัฒนาครูที่ไม่เคยปรากฏเนื้อหาสาระรายวิชาเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ในสังคมพหุวัฒนธรรม นักศึกษาครูจึงไม่มีโอกาสได้ฝึกประสบการณ์ในพื้นที่เหล่านั้นเพื่อให้เกิดความคุ้นชิน อีกทั้งครูประจำการยังขาดการพัฒนาเพิ่มเติมความรู้และทักษะให้สามารถจัดการศึกษากับผู้เรียนหลากหลายวัฒนธรรมได้เท่าที่ควรจะเป็น 2. มิติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังให้ความสำคัญกับกรอบเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมกระแสหลักมากเกินไป ในส่วนวัฒนธรรมรองหรือวัฒนธรรมชายขอบยังคงมีตัวตนในหลักสูตรที่น้อยมาก ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานพยายามผลิตสร้างเยาวชนภายใต้แบบพิมพ์ที่เป็นอันเดียวกันทั่วประเทศ แต่ในขณะที่ที่ราบใต้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ตลอดจนการตบตาสังคมด้วยวาทกรรมที่ว่า หลักสูตรฉบับปรับปรุง ซึ่งแท้จริงแล้วหลักสูตรสาระการเรียนรู้ศิลปะกลับมิได้ปรับปรุงเนื้อหาสาระแต่อย่างใดตามที่กล่าวอ้างแบบเหมารวม 3. มิติความจำเพาะของศาสตร์นาฏศิลป์ โดยเฉพาะการถ่ายทอดกระบวนการร่ำระหว่างครูกับศิษย์ ที่ยึดติดกับแนวปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่แน่นอน การเรียนรู้รูปแบบทำตามครู อยู่ในโอวาท และให้เชื่อในภูมิความรู้ของครู ศิษย์จึงขาดทักษะเชิงวิพากษ์และการคิดนอกกรอบ ส่งผลให้เป็นพฤติกรรมติดตัวที่ครูนิยมนำมาใช้กับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยขาดการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในรูปแบบดังกล่าวให้ถี่ถ้วน

อย่างไรก็ตามจากต้นธารแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวครูและผู้เรียนโดยตรง การนำเสนอมุมมองเพื่อเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์สำหรับห้องเรียนหลากหลายวัฒนธรรม สาระสำคัญที่ครูจะต้องพิจารณาใน 2 มิติเบื้องต้น คือ 1. ทุนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ทั้งนี้ครูจึงจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัฒนธรรมของตนเอง วัฒนธรรมของผู้เรียน ตลอดจนวัฒนธรรมในอาณานิคมสถานศึกษา อีกทั้งเป็นสารตั้งต้นให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่าง

เข้าใจในตัวผู้เรียนมากขึ้น 2. วิธีจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อนำไปสู่การเปิดพหุวัฒนธรรมและพื้นที่ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนในขอบข่ายที่กว้างขึ้น ครูจะต้องพิจารณาตัวตน ตำแหน่งแห่งที่ของผู้เรียนอย่างถี่ถ้วน เพื่อแสวงหาเทคนิคและวิธีสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาสติปัญญาบนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างสมดุล ดังนั้นครูจึงต้องพิจารณาบทบาทและอำนาจของตัวเองเสียใหม่เพื่อจัดวางตัวตนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางนี้สามารถดำเนินการได้โดยวิธีการที่น่าสนใจ คือ 1. การเรียนรู้ที่ขยายขยายไปยังชุมชน บ้าน และสถานศึกษา เป็นการเปิดพหุวัฒนธรรมการศึกษาโดยบูรณาการหุ่นส่วนต่างๆ ของสังคม ให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ครูจะต้องดึงผู้ปกครอง ศิลปินท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ สมาชิกชุมชนเข้ามาในชั้นเรียนที่ครูสอน 2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการใช้กระบวนการกลุ่มหรือระบบทีมเพื่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูจะต้องเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสมและจัดกลุ่มหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและสร้างความสำเร็จนั้นร่วมกัน การใช้แนวทางนี้นอกจากพัฒนาในเชิงสติปัญญาแล้ว ผู้เรียนยังได้เรียนรู้และฝึกให้เกิดทักษะทางสังคมโดยเฉพาะสังคมข้ามวัฒนธรรมอีกด้วย 3. การเพิ่มเติมหาเนื้อหาสาระที่เกาะเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียน หนึ่งในวิธีการกระตุ้นความสนใจใคร่รู้และเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้นำเสนอวัฒนธรรมของตนเองอย่างภูมิใจ ครูมีหน้าที่เลือกเนื้อหาสาระและวิเคราะห์ตัวตนของผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ใกล้ชิดกับวิถีและวัฒนธรรมของผู้เรียนให้มากที่สุด แนวทางนี้ครูยังช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในวัฒนธรรมที่ติดตัวมาจากบ้านโดยที่ไม่กลัวว่าจะโดนล้อเลียนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ.
- จิตสุภาวัฒน์ สำนารญรัตน์. (2566). *การพัฒนาโมเดลนวัตกรรมสื่อการสอนแบบมีส่วนร่วมรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุष्ฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]*.
- จิระเดช นุกุลโรจน์. (2566). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของครูนาฏศิลป์ ในเขตพื้นที่ภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุष्ฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]*.
- เชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา สำหรับนิสิตนักศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ในสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุष्ฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]*.
- จิติมดี อาพัทธนานนท์. (2563). *การพัฒนาโรงเรียนหลากหลายวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพหุวัฒนธรรม ผ่านทางการศึกษาสำหรับครูและนักเรียนในประเทศไทย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- นงเยาว์ เนาวรัตน์. (2561). *การศึกษาพหุวัฒนธรรม: มุมมองเชิงวิพากษ์และการปฏิบัติการในโรงเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- บัญญัติ ยงย่วน, ปณิตดา ธนเศรษฐกร, และ วสุนันท์ ชุ่มเชื้อ. (2553). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา พหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม*.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2544). *การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด วิธี และเทคนิค การสอน 1. เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์*.
- แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2549). *แนวคิดพหุวัฒนธรรม. สภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ*.
- พล เหลืองรังสี. (2564). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของนักศึกษาครูในสังคม พหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนใต้: การวิจัยเชิงการออกแบบ [วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญา ดุष्ฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]*.
- มานโซ บุญทองเล็ก. (2564). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยสู่ความเป็นพลเมืองโลก [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุष्ฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]*.
- รสสุคนธ์ เนาบุตร, และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2558). *แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้พหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารวิชาการฉบับ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 8(2), 420-435*.
- สุชาสินี บุญญาพิทักษ์, จริญญา ธรรมโชโต, และ กรุณา แดงสุวรรณ. (2560). *โครงการนวัตกรรม การพัฒนานักศึกษาครู เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย*.

- สุปราณี เวชประสิทธิ์, พูลพงศ์ สุขสว่าง, และ ปริญญา เรืองทิพย์. (2566). การพัฒนาเกณฑ์การประเมินสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของผู้ปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม. *วารสารด้านการบริหารธุรกิจและการเมือง*, 12(1), 19-40.
- เสาวลักษณ์ เรืองศรี, และ ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2563). พหุวัฒนธรรมศึกษากับครุพันธุ์ใหม่. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 12(1), 234-246.
- Banks, J. A. (2007). *Educating citizens in a multicultural society*. Teachers College Press.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives, handbook: The cognitive domain*. David McKay.
- Nieto, S. (2007). School reform and student learning: A multicultural perspective. In J. A. Banks (Ed.), *Multicultural education: Issues and perspectives*. John Wiley and Sons.
- Senge, P. (2017). *Schools that learn: A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents, and Everyone Who Cares About Education*. National Library of Thailand.
- Thomas, E. (2002). *Culture and schooling: Building bridges between research, praxis and professionalism*. John Wiley and Sons.
- Willis, I. (2002). *Critical issue: Addressing literacy needs in culturally and diverse classrooms*. North Central Regional Educational Lab.